

ПРОКУРАТУРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ГЛАВЕН ПРОКУРОР

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 365 КУ
Дата 26.06.2024 г.

№ 1407 /2024 г. - ГП
София, 25.06.2024 г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,**

Представям Ви становище от името на Прокуратурата на Република България по конституционно дело №15 от 2024 г., образувано по повод искане от Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на следните разпоредби на Наказателния кодекс (обн. ДВ, бр.26 от 02.04.1968 г., посл.изм. ДВ, бр.42 от 14.05.2024 г.): чл.280, ал.5; чл.281, ал.4 - в частта „или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, ако не е негова собственост“; чл.343, ал.5 и чл.343б, ал.5- в частта „а когато деецът не е собственик-да присъди равностойността му“.

1. Относно искането за обявяване на противоконституционност на чл.343, ал.5 НК.

В чл.343, ал.3 и ал.4 НК се съдържат квалифицирани състави, с които се причинява транспортно произшествие по непредпазливост, включително след употреба на алкохол и/или наркотици и др. Според новата алинея 5 на разпоредбата (ДВ, бр.67 от 2023 г.) в изброените хипотези по ал.3 и ал.4 „съдът може да отнеме в полза на държавата въздухоплавателното средство,

моторното превозно средство, плавателния съд или специалната машина, което е послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.“

Очевидно е, че в текста некоректно е използвана терминология касателно предмета, подлежащ на отнемане- транспортното средство, „послужило за извършване на престъплението“, която е относима към умишлени престъпления, макар, че тези по чл.343, ал.3 и ал.4 НК се извършват по непредпазливост.

Съдебната практика по този въпрос е неизменна. Още в Тълкувателно решение № 84 от 01.12.1960 г. по н. д. № 78/1960 г. на ОСНК на ВС (което не е изгубило своята актуалност) се сочи, че *"послужили"* за извършване на престъплението са *вещите, които реално са използвани като средства за извършване на престъплението, а са предназначени за извършване на престъплението* *вещите, с които деецът е имал намерение да извърши престъплението, но последното не е било извършено, като е спряло във фазата на приготвянето, когато то се наказва или във фазата на опита"*. Това принципно положение е развито и в Постановление № 11/71 г. по н. д. № 8/71 г. на Пленума на Върховния съд, според което *вещите са послужили или предназначени за извършване на деянието, "когато пряко и непосредствено са използвани като оръдия или средство за осъществяване състава на умишлено престъпление."* И двата акта на ВС са цитирани в Тълкувателно решение №2 от 18.12.2013г. по т.д.№2 от 2013г. на ВКС. При преглед на Наказателния кодекс се установява, че глаголят „послужвам“, в съответното лице, число и време (извън разглежданото изключение) е употребен единствено в норми, криминализиращи или свързани с умишлени деяния (чл.234, ал.4; чл.242, ал.8; 297, ал.2 и мн.др.). Това кореспондира напълно със семантичното значение на думата, която според тълковния речник на българския език означава „служи, необходим съм с определена цел“. Поради това, използването му в норма, в която е обявено за престъпление деяние, извършено по непредпазливост, не е коректно и засяга в известна степен хомогенността на Наказателния кодекс.

От друга страна, не може да се приеме, че изключението от общото правило е неясно и неопределено така, че да не позволява на възможните субекти да контролират поведението си, или че не се основава на сериозни и основателни причини. Макар и да липсват мотиви в проектите към закона (сигн. №49-354-01-61/02.06.2023 г.; №49-353-03-6/26.05.2023 г.; №49-354-01-21/03.05.2023 г.; №49-354-01-3/19.4.2023 г.), очевидно целта от въвеждане на разпоредбата е засилване на наказателноправната защита на обществените отношения касателно сигурността на движението по пътищата, живота и здравето на гражданите в случаите на особено тежки нарушения на правилата за извършване на правнорегламентираната дейност, източник на повишена опасност, каквато е движението по пътищата. Без съмнение накарняването на имуществото на лице, осъществило престъпление по непредпазливост, не съответства на чл.53 НК. В случая, обаче, се дава приоритет на други висши ценности, каквито са здравето и живота на гражданите, засегнати

от тази престъпност. Още повече, че чрез разпоредбата (и според двете предложения) се санкционира единствено виновното лице, по преценка на съда, в зависимост от конкретното дело. Така е съхранен балансът между правата на отделната личност и интересите на обществото. Според КС е възможна конкуренция и дори конфликт между отделни компоненти на правовата държава. *„Най-често такова напрежение се констатира между постулата за правна сигурност и изискването за справедливост, особено в периоди на преход, както и при динамично законодателство.“*¹ В друго решение конституционните съдии изтъкват, че *„Конституцията допуска конкуренция между отделни нейни принципи и ценности и по необходимост предполага намиране на баланс като елемент от съдържанието на правовата държава“*.² Засилената защита на визираните обществени отношения е социално потребна, обществено оправдана и в интерес на справедливостта с оглед пресичане на „войната на пътя“. Поради това, разпоредбата, макар и с маркираните недостатъци, се явява средство за постигане на легитимна цел, отговаряща в достатъчна степен на критериите за съразмерност на ограничението спрямо засегнатите от визираните престъпления права. Освен това, според КС *„...не бива да се допуска принципът за правовата държава да бъде неприсъщо натоварван, при което всякакво правно нарушение да бъде квалифицирано като противоречащо на правовата държава, а оттук - ясното съдържание и приложимост на принципа да бъдат накърнени.“*³

Поради тези съображения не може да се приеме, че нормата е в непреодолимо противоречие с Основния закон и че чрез нея се прекрачват границите, охраняващи принципите на законността и на правната сигурност (чл.4, ал.1 КРБ) и се засягат по недопустим начин основните права на гражданите (чл.6, ал.2 КРБ).

2. Относно искането за обявяване на противоконституционност на чл.343б, ал.5 НК в частта „а когато деецът не е собственик-да присъди равностойността му“ .

В чл.343б, ал.1-4 НК е криминализирано управлението на моторно превозно средство след употреба на алкохол в определени стойности, както и след употреба на наркотични вещества или техни аналози. Според новата алинея 5 на нормата (ДВ, бр.67 от 2023 г.) *„В случаите по ал. 1 – 4 съдът отнема в полза на държавата моторното превозно средство, послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.“*

Въпреки, че словесното оформяне на разпоредбата е непрецизно, смисловото ѝ съдържание е ясно. Без съмнение, нормативното предписание не

¹ Решение № 1 от 27.01.2005 г. на КС по конст. д. № 8/2004 г.

² Решение № 5 от 22.06.2023 г. на КС по к. д. № 5/2023 г.

³ Решение № 1 от 27.01.2005 г. на КС по конст. д. № 8/2004 г.

отговаря напълно на критериите по чл.53, ал.1, б „а“ и б „б“ НК, с оглед указанията за присъждане на равностойност на вещ, която не принадлежи на виновния. Противоречието с посочения институт на материалното наказателно право, обаче, не е толкова дълбоко до степен на конституционна нетърпимост. Практиката на КС е неизменна по въпроса относно условията за ограничаване на основните права на гражданите по чл.6, ал.2 КРБ: когато има легитимна цел, когато това се налага, за да бъдат съхранени висши конституционни ценности или други значими обществени интереси, като се спазва принципът за съразмерност⁴. *„Пропорционалността (забраната за прекомерност) е изискване на принципа на правовата държава. Според това изискване ограничаването на правата е съразмерно средство за постигане на определена цел, когато не се надхвърля степенята на допустимото му ограничение, съизмерено със значимостта на защитавания интерес, и когато няма необосновано спрямо защитата на други конституционни ценности разширяване на основанията за допускане на ограничения на правата на гражданите. Степенята, в която е допустимо ограничаването на правото, е в зависимост от значимостта на интереса, преценен като също подлежащ на конституционна закрила дотолкова, че да позволява изключение“.*⁵

В друго свое решение КС отбелязва: *„...правото на собственост може да бъде ограничавано, но само ако ограничението е въведено със закон, необходимо е за постигане на конституционно легитимна цел и е пропорционално средство за защита на застрашени конституционни ценности. Всяка намеса в мирното ползване на собствеността трябва да постига справедлив баланс между общественния интерес и защитата на правата на собственика.“*⁶

Престъплението по чл.343б НК е умишлено и макар и да не е резултатно, степенята на неговата обществена опасност е висока. Поради това, легитимната цел за превенция на тези деяния е обоснована и необходима. Ограничението засяга само правата на виновното лице, т.е. принципът на личната отговорност не е нарушен и доколкото е наложено за защита на важни обществени интереси, с него не се надхвърля нужното за постигане на тази цел. Според КС *„Справедливият баланс между преследваната от закона легитимна цел - борба с определен вид престъпни посегателства и обхвата и интензивността на държавната намеса при ограничаване на правата на гражданите в обществен интерес, зависи от много фактори, включително и от поведението на собственика на вещта или най-малко от връзката между поведението му и престъплението“.*⁷

Не може да се приеме, също така че правилото е несъразмерно и непропорционално. И в двете хипотези на чл.343б, ал.5 НК критерият за прилагане на мярката е еднакъв- моторното превозно средство да е послужило за извършване

⁴ Решение № 2 от 2011 г. на КС по к. д. № 2/2011 г.; Решение № 10 от 23.07.2020 г. на КС по к. д. № 7/2020 г. и др.

⁵ Решение №13 от 05.10.2021г. на КС по к.д.№12 от 2021г.

⁶ Решение № 12 от 30.09.2021 г. на КС по к. д. № 10/2021 г.

⁷ Пак там

на престъпление по чл.343б, ал.1-4 НК. Поради обективна невъзможност да се отнеме чужда вещ⁸ (според втората хипотеза на нормата), отклонението от правилото се явява оправдано и с него не е нарушен безпристрастният мащаб за справедливост. Гражданите, които могат да бъдат засегнати от мярката не са третираны неравно по смисъла на чл.6, ал.1 от Основния закон, тъй като чрез нормата не се въвеждат нито привилегии, нито дискриминация. Според КС *"на законодателя се забранява третирането на равното като неравно и обратното", тъй като той е длъжен "да урежда подобните случаи по еднакъв начин, а различните – по различен начин", като гаранция за осигуряване на равенството пред закона и справедливост в обществото"*⁹.

Генералната и индивидуалната превенция на престъпленията по транспорта, както и справедливостта, следва да бъдат основен приоритет на държавата и могат да бъдат постигнати само чрез комплексни законодателни мерки. Поради това, не може да не се отбележи в заключение, че относно престъплението по чл.342, ал.3 НК, което е умишлено, не е предвидено отнемане на транспортното средство от дееца; за престъпленията по чл.342 – 343а НК изобщо не е предвидено наказание „глоба“, а наказанието „глоба“ за престъпленията по чл.343б- 343в НК е в твърде скромни размери и т.н. За постигане на позитивни резултати в наказателноправната защита на обществените отношения, свързани с транспортната безопасност, е необходима цялостна концепция, включваща както общите принципи на материалното наказателно право, така и нормите на Особената част на Наказателния кодекс.

3. Относно искането за обявяване на противоконституционност на чл.280, ал.5 НК и чл.281, ал.4 НК в частта „или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, ако не е негова собственост“.

Оспорваната от вносителя разпоредба на чл.280, ал.5 е в сила от 04.08.2023 г. (ДВ, бр. 67 от 2023 г.) и има следното съдържание: *„В случаите по ал. 2, т. 5 превозното средство се отнема в полза на държавата, ако е собственост на дееца или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, когато не е негова собственост.“* (чл.280, ал.2, т.5 НК се прилага, когато противозаконното превеждане през границата на страната е организирано от група или организация или е извършено по поръчение и/или в изпълнение на решение на организирана престъпна група).

От същата дата е в действие и чл.281, ал.4 НК, който гласи: *„В случаите по ал. 2, т. 1 превозното средство се отнема в полза на държавата, ако е собственост на дееца, или се налага глоба в размер на пазарната стойност на*

⁸ Виж Решение № 12 от 30.09.2021 г. на КС по к. д. № 10/2021 г.

⁹ Решение № 4 от 19.04.2022 г. на КС по к. д. № 14/2021 г.; Решение № 4 от 2011 г. по к.д. № 4/2011 г., Решение № 3 от 2013 г. по к.д. № 7/2013 г., Решение № 5 от 2019 г. по к.д. № 12/2018 г.

превозното средство в лева, когато не е негова собственост.“. Разпоредбата, към която се препраща, е квалифициран състав на престъплението по чл.281, ал.1 НК, когато деянието *„е извършено чрез използване на моторно, въздухоплавателно или друго транспортно средство;“*.

Без съмнение законодателят не е бил прецизен при словесното оформяне на тези разпоредби, като в правило, относимо към приложението на мярка по чл.53, ал.1, б „а“ НК е употребил понятието „глоба“, имащо значение единствено на наказание по смисъла на чл.37, ал.1, т.4 НК.

От друга страна, нормите не са неразбираеми до степен на нетърпимост с основни конституционни принципи. Очевидно е, че волята на законодателя е била да се присъди равностойността на средството на престъплението. Такъв извод може да бъде изведен по пътя на тълкуването с оглед логическата структура и смисъла на изреченията в чл.280, ал.5 НК и чл.281, ал.4 НК.

В чл.280, ал.5 НК е допусната и техническа грешка чрез препращане към чл.280, ал.2, т.5 НК, който е квалифициран състав на чл.280, ал.1 НК в случаите, когато криминализираното превеждане през границата на страната *„е организирано от група или организация или е извършено по поръчение и/или в изпълнение на решение на организирана престъпна група;“*. Очевидно е налице несъответствие между чл.280, ал.5 НК и чл.280, ал.2, т.5 НК. Най-логично би било препращането да е към чл.280, ал.2, т.4 НК, предвиждащ квалифициран състав при извършване на престъплението с използване на *„моторно, въздухоплавателно или друго транспортно средство;“* (каквото е било решението в предишната редакция на чл.280, ал.4 НК, ДВ, бр.74 от 2015г.).

Относно указаното и в двете разпоредби за присъждане на равностойността на превозното средство, когато не е собственост на дееца, могат да се изтъкнат идентични аргументи с изложените в т.1 и т.2 от настоящото изложение.

Непрецизността при създаване на правни норми от Народното събрание не следва да се толерира, поради което е наложително да се предприемат съответни действия за отстраняване по законодателен ред на посочените несъответствия в чл.280, ал.5 НК и чл.281, ал.4 НК.

Същевременно е прекомерно да се твърди, че в обсъжданите правила е преодоляна конституционната рамка, очертаваща принципите на правната сигурност и на законността като елементи на правната държава (чл.4, ал.1 КРБ). Според Конституционния съд не всяко правно несъвършенство може да обуслови противоконституционност, като противоречията в законодателната уредба и нейното тълкуване не са достатъчни за обявяването им за противоконституционни. *„Последователното превеждане на подобно разбиране би означавало да се признае на Конституционния съд компетентност за проверка на съответствие на "законите със законите", нещо, което Конституцията не предвижда. Въвеждането на изискване за вътрешна съгласуваност на законовата уредба има отношение към принципа на правната държава, но само при условие, че*

*установеното противоречие по характер и степен е конституционно нетърпимо. Вътрешното противоречие в закона трябва да засяга конституционни ценности и норми, за да бъде въздигнато в основание за обявяване на конкретни норми за противоконституционни.*¹⁰

Предвид изложените аргументи от името на Прокуратурата на Република България изразявам становище, че искането на Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд за обявяване на противоконституционност на чл.280, ал.5 НК; на чл.281, ал.4 НК в частта „или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, ако не е негова собственост“; на чл.343, ал.5 НК и на чл.343б, ал.5 НК- в частта „а когато деецът не е собственик-да присъди равностойността му“ е неоснователно.

С УВАЖЕНИЕ

БОРИСЛАВ САРАФОВ
И.Ф. ГЛАВЕН ПРОКУРОР
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

---

¹⁰ Решение № 14 от 23.11.2000 г. на КС на РБ по конст. д. № 12/2000 г.; Решение № 6 от 12.05.2005 г. на КС по конст. д. № 3/2005 г.